

=====

અસ્વીકરણ:સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER:The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૨૧] ૬ એસ.સી.આર. ૫૩૯

કુમેર સિંઘ

વિરુદ્ધ

રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય

(ફોજદારી અપીલ નંબર ૫૭૧/૨૦૨૧)

૨૦/૦૭/૨૦૨૧

[ડૉ. ધનંજય વાય ચંદ્રચુડ અને એમ. આર. શાહ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩:કલમ ૪૩૯ – જામીન –

પ્રોસિક્યુશનનો કેસ એવો હતો કે આરોપીએ પૂર્વઆયોજિત રીતે ફરિયાદીના ભાઈની નિર્દયતાથી હત્યા કરી હતી – મૃતકના શરીર પર ૨૬ ઈજાઓ અને મૃતકના ભાઈ પર ૧૧ ઈજાઓ મળી આવી હતી, જે બોથડ અને ધારદાર હથિયારો વડે કરવામાં આવી હતી – ફરિયાદીએ હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા જામીનને પડકારતી આ અપીલ એ આધારે દાખલ કરી હતી કે હાઈકોર્ટે આરોપીને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે કોઈ પણ કારણો દર્શાવ્યા નહોતા – ઠરાવવામાં આવ્યું કે: આરોપી, સરકારી વકીલ અને ફરિયાદી વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનું માત્ર વર્ણન કરવા સિવાય, હાઈકોર્ટ દ્વારા ન્યાયિક બુદ્ધિનો કોઈ સ્વતંત્ર ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને આરોપીને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે કોઈ પણ કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા ન હતા; તે પણ એવા કિસ્સામાં જ્યાં આરોપીઓ આઈ.પી.સી.ની કલમ ૩૦૨ અને ૩૦૭ સાથે વંચાતી કલમ ૧૪૮ હેઠળના ગુનાઓ અને અન્ય ગુનાઓ માટેના આરોપોનો સામનો કરી રહ્યા હતા, જેમાં એક વ્યક્તિની હત્યા કરવામાં આવી હતી અને અન્ય એક વ્યક્તિ ગંભીર રીતે ઘાયલ થઈ હતી – હાઈકોર્ટે કેસની હકીકતો, આક્ષેપોનું સ્વરૂપ, ગુનાઓની ગંભીરતા અને આરોપીઓની ભૂમિકાને બિલકુલ ધ્યાનમાં લીધી ન હતી – વાસ્તવમાં, સંજોગોની કોઈ ચર્ચા કે વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું ન હતું – હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વિવાદાસ્પદ આદેશને અટાર્કિક કહી શકાય અને જામીન આપતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાના સંબંધિત પરિબળો પર ન્યાયિક બુદ્ધિના અભાવથી પીડાય છે – આથી, હસ્તક્ષેપ કરવો અનિવાર્ય છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ :૧. તમામ આરોપીઓ અપીલકર્તાના ભાઈની હત્યા અને એક વ્યક્તિને ઈજા પહોંચાડવાના આરોપમાં આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૭,૧૪૮,૩૪૧,૩૨૩,૩૦૭,૪૨૭,૩૦૨ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે સુનાવણીનો સામનો કરી રહ્યા છે.રેકૉર્ડ પરના તબીબી પુરાવા અનુસાર મૃતક પર કુલ ૨૬ ઈજાઓ મળી આવી હતી અને ઘાયલોને ૧૧ ઈજાઓ થઈ હતી જે ભોટાઅને તીક્ષ્ણ હથિયારોને કારણે થઈ હતી.ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર પ્રતિવાદીઓ-આરોપીઓ ગેરકાયદેસર મેળાવડાનો ભાગ હતા અને લાઠીઓ વહન કરતા તે બધાએ ખરેખર ગુનાઓમાં ભાગ લીધો હતો.આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાની ગંભીરતા હોવા છતાં અને જે રીતે ગુનો થયો હોવા છતાં, ગુનાની ગંભીરતા અને જે રીતે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના, વિવાદિત આદેશો દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કર્યા છે.આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના વિવાદિત આદેશો દર્શાવે છે કે પહેલા આરોપી વતી રજૂઆતો/દલીલો અને ત્યારબાદ સરકારી વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો વર્ણવ્યા સિવાય ઉચ્ચ અદાલતે વધુ કોઈ કારણ આપ્યા વિના આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કર્યા હતા અને માત્ર અવલોકન કર્યું હતું કે "અરજદારના વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં રાખીને, હું

બીજી જામીન અરજીને મંજૂરી આપવાનું યોગ્ય માનું છું".હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વાંધાજનક આદેશને વિકૃત કહી શકાય અને જામીન આપતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાના સંબંધિત પરિબળો પર ધ્યાન આપવામાં આવ્યું ન હોવાથી આ કોર્ટની દખલગીરી જરૂરી છે.[ફકરા ૧૦,૧૩.૨]

૨. હવે જ્યાં સુધી આરોપી વતી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આરોપીઓને વર્ષ ૨૦૧૯માં જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા છે અને અત્યાર સુધીમાં તેઓ જામીન પર મુક્ત થયા પછી લગભગ ૨ વર્ષથી વધુ સમય વીતી ગયો છે અને સ્વતંત્રતાના દુરુપયોગ અને/અથવા જામીન આપવાની શરતોનો કોઈ ભંગ કર્યો હોવાના કોઈ આક્ષેપો નથી અને તેથી આ અદાલત હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કરી શકશે નહીં, ઉપરોક્ત બાબત સ્વીકારી શકાતી નથી.મે, ૨૦૧૯માં જામીન મંજૂર થયા પછી તરત જ, વર્તમાન અપીલ જુલાઈ, ૨૦૧૯માં એટલે કે ૨ મહિનાના સમયગાળાની અંદર દાખલ કરવામાં આવી છે અને આ અદાલતે પણ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૯માં વર્તમાન કાર્યવાહીમાં નોટિસ જારી કરી છે.તેથી, હાઈકોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના વિવાદિત આદેશોને પડકારવામાં ફરિયાદી તરફથી કોઈ વિલંબ થતો નથી.જામીન રદ કરવાની અરજી હાઈકોર્ટ/અપીલ અદાલત દ્વારા આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના આદેશને પડકારવા કરતાં અલગ આધાર પર છે.[ફકરો ૧૫]

મહીપાલ વિરુદ્ધ રાજેશ કુમાર ઉર્ફે પોલિયા અને અન્ય (૨૦૨૦) ૨
એસ.સી.સી. ૧૧૮; નીરુ ચાદવ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૧૪) ૧૬
એસ.સી.સી. ૫૦૮; ગુલાબરાવ બાબુરાવ દેવકર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય
(૨૦૧૩) ૧૬ એસ.સી.સી. ૧૮૦; રમેશ ભવન રાઠોડ વિરુદ્ધ વિશનભાઈ
હીરાભાઈ મકવાણા (કોળી) ૨૦૨૧(૬) સ્કેલ ૪૧; ચમન લાલ વિરુદ્ધ ઉત્તર
પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૦૪) ૭ એસ.સી.સી. ૫૨૫; સોનુ વિરુદ્ધ સોનુ ચાદવ ૨૦૨૧
એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૨૮૬; પરવેઝ નૂરુદ્દીન લોખંડવાલા વિરુદ્ધ
મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (૨૦૨૦) ૧૧ એસ.સી.સી. ૬૪૮ – પર આધાર રાખવામાં
આવ્યો.

કેસ કાયદો સંદર્ભ

- [૨૦૧૮] ૧૪ એસ. સી. આર. ૫૨૯ પેરા ૬ પર આધારિત હતું.
- [૨૦૧૪] ૧૨ એસ. સી. આર. ૪૫૩ એ પેરા ૬ પર આધાર રાખ્યો હતો.
- [૨૦૧૩] ૧૬ એસ. સી. આર. ૧૧૮૧ એ પેરા ૬ પર આધાર રાખ્યો હતો
- [૨૦૦૪] ૩ પૂરક.એસ. સી. આર. ૫૮૪ એ પેરા ૧૨ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:ફોજદારી અપીલ નંબર ૫૭૧/૨૦૨૧

સાથે

ફોજદારી અપીલ નંબર ૫૭૨ અને ૫૭૩/૨૦૨૧

દેવેન્દ્ર સિંહ, અનંત કુમાર વાત્સ્યા, શિવ કુમાર, અપીલકર્તા વતી
વકીલો.

ડૉ. મનીષ સિંઘવી, વરિષ્ઠ વકીલ, મિલિંદ કુમાર, સુશીલ કે. ટેકરીવાલ,
ડૉક્ટર મમતા ટેકરીવાલ, વેંકટેશ્વર રાવ અનુમોલુ, ઋષિ માટોલિયા,
પ્રતિવાદીઓ વતી વકીલો.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિશ્રી એમ. આર. શાહ દ્વારા આપવામાં આવ્યો
હતો.

૧. રાજસ્થાન હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને
આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ, જયપુર બેન્ચે અહીં કલમ ૪૩૯ સીઆરપીસી
હેઠળ ખાનગી પ્રતિવાદીઓ-કમલેશ, ભોજરાજ સિંહ અને આરિફને જામીન પર
મુક્ત કર્યા છે, જે આઈપીસીની કલમ ૧૪૭,૧૪૮,૩૪૧,૩૨૩,
૩૦૭,૪૨૭,૩૦૨ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુનાઓ માટે રાજસ્થાનના સીકર
જિલ્લાના પીએસ લક્ષ્મણગઢમાં નોંધાયેલ એફ. આઈ. આર. નંબર

૨૧૦/૨૦૧૭ તારીખ ૧૭/૦૮/૨૦૧૭ ના સંબંધમાં છે, મૂળ માહિતી આપનાર/ફરિયાદી-મૃતકના ભાઈએ રજૂઆતને પ્રાધાન્ય આપ્યું છે અપીલ કરે છે.

૨. અહીં અપીલકર્તાએ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૭,૧૪૮,૩૪૧,૩૨૩,૩૦૭,૪૨૭,૩૦૨ સાથે વાંચીને તેના ભાઈ સુમેર સિંહની નિર્દયતાથી હત્યા કરવા બદલ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૭,૧૪૮,૩૪૧,૩૨૩,૩૦૭,૪૨૭,૩૦૨ હેઠળ ગુનાઓ માટે એફ. આઈ. આર. દાખલ કરી હતી, જે સીમા સુરક્ષા દળના સભ્ય હતા અને રજા પર હતા.ઘટનાની તારીખ ૧૬/૦૮ ૨૦૧૭ હતી. એફ. આઈ. આર. માં કમલેશ, આરિફ અને ભોજરાજ સિંહ સહિત ૧૦ આરોપીઓના નામ હતા-અહીં ખાનગી પ્રતિવાદીઓ છે.મૃતક સુમેર સિંહ પર ૨૬ ઇજાઓ મળી આવી હતી અને એક વિક્રમ સિંહ પર ૧૧ ઇજાઓ ભોઠા અને તીક્ષ્ણ હથિયારોથી થઈ હતી.એફ. આઈ. આર. માં નીચે મુજબ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો:

(૧) "ઘટનાની તારીખ એટલે કે ૧૬/૦૮/૨૦૧૭ ના રોજ, છોટી રોરુ ગામમાં ગોગાનવમીના મેળા દરમિયાન, જૂની દુશ્મનાવટને કારણે બંને પક્ષો વચ્ચે બોલાચાલી થઈ હતી.

(૩) ત્યારબાદ આરોપી વ્યક્તિઓને કોઈક રીતે ફરિયાદીના કાર્યક્રમ વિશે અથવા રાજિયાસર અને નરેન્દ્ર સિંહ વગેરે પાસે જવાની જાણ થઈ અને રાત્રે તેમના ગામમાં તેમના અન્ય સાથીઓ અને મિત્રોને તેમની કારમાં બોલાવ્યા.આ ૩ કાર (૧) ઈનોવા નંબર ડી.એલ.જી.સી.એન.૦૮૫૭ (૨) બોલેરો કેમ્પર (નંબર પ્લેટ વગર) (૩) પિકઅપ (નંબર પ્લેટ વગર) તલવાર, ખોખરી, ધારીયા, લોખંડની પાઈપ અને લાઠીઓ સહિત હથિયારોથી ભરેલી હતી.

(૪) ફરિયાદીની બોલેરો કાર આગળ જઈ રહી હતી અને તેમણે જોયું કે આરોપી કમલેશની ઈનોવા કાર 'ટી-પોઈન્ટ'પર પાર્ક કરેલી હતી; તેઓ આગળ વધ્યા પરંતુ પાછળ આવી રહેલી ઈનોવા કાર દેખાતી બંધ થતા તેમણે ચુ-ટર્ન લીધો અને 'ટી-પોઈન્ટ'પર પહોંચતા જોયું કે ઈનોવા કાર ખેતરમાં ફસાયેલી હતી અને તેના કાચ તૂટેલા હતા. આરોપી કમલેશ અન્ય ૩ કેમ્પર કાર અને આશરે ૨૦-૨૫ માણસો સાથે ત્યાં હાજર હતો અને ફરિયાદીનો ભાઈ સુમેર સિંહ કમલેશના ખેતરની અંદર પડેલો હતો અને તમામ આરોપીઓ તલવાર, છરી, ખોખરી, લાઠીઓ અને લોખંડના સળિયા વડે તેના પર અંધાધૂંધ હુમલો કરી રહ્યા હતા.

(૫) આરોપીઓએ મૃતકની ઈનોવા કાર પર બાગીચી નજીક વિવિધ

સ્થળોએ બેસીને હુમલો કર્યો હતો અને તમામ આરોપીઓ હથિયારોથી ભરેલી દરેક કારની અંદર બેઠા હતા.

(૬) આરોપીઓને સંપૂર્ણ જાણકારી હતી કે બી. એસ. એફ. માં કામ કરતો સુમેર સિંહ રજાઓ પર ઘરે આવ્યો હતો અને તેઓ માત્ર તેની હત્યા કરવા માંગતા હતા.

(૭) સુમેર સિંહ પર ઘાત લગાવીને જે નિર્દયતાથી હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, તેને ઘેરી લેવામાં આવ્યો હતો અને નિર્દયતાથી મારી નાખવામાં આવ્યો હતો તે હકીકત પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યારે તેણે ભાગવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો અને પોતાનો જીવ બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, ત્યારે તેને બીજા કેમ્પર દ્વારા માર મારવામાં આવ્યો હતો અને તે કેમ્પર અને કાંટાળા તારની વચ્ચે ફસાઈ ગયો હતો અને નીચે પડી ગયો હતો અને તેનો પગ તૂટી ગયો હતો.તે પછી તમામ આરોપીઓએ તેના પર હુમલો કર્યો અને જ્યારે તે જમીન પર પડ્યો હતો ત્યારે તેને તીક્ષ્ણ હથિયારોથી અંધાધૂંધ છરી મારી હતી.

૩. અહીં ખાનગી પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલી જામીન અરજીઓ— આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને

વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા બરતરફ કરવામાં આવી હતી.કમલેશની ૨૦/૦૮/૨૦૧૭ પર, આરિફની ૧૮/૦૮/૨૦૧૭ પર અને ભોજરાજ સિંહની ૨૩/૧૦/૨૦૧૭ પર ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.પોલીસે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૭,૧૪૮,૧૪૯,૩૦૨,૩૪૧,૩૨૩ અને ૪૨૭ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે તમામ આરોપી વ્યક્તિઓ સામે ૧૪/૧૧/૨૦૧૭ પર આરોપપત્ર રજૂ કર્યું હતું. કમલેશ, આરિફ અને ભોજરાજ સિંહ દ્વારા દાખલ કરાયેલી જામીન અરજીઓ હાઈકોર્ટ દ્વારા ૧૦/૦૧/૨૦૧૮ ના આદેશ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી.જો કે, ઉચ્ચ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે આરોપી વ્યક્તિઓ ભૌતિક સાક્ષીઓનું નિવેદન નોંધ્યા પછી સંબંધિત અદાલત સમક્ષ નવી જામીન અરજી દાખલ કરવા માટે સ્વતંત્ર છે.આ તબક્કે એ નોંધવું જરૂરી છે કે આરોપપત્ર મુજબ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા ૩૮ સાક્ષીઓની તપાસ કરવાની છે.ત્યારબાદ લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટે ૦૯/૦૨/૨૦૧૮ પર આરોપી વ્યક્તિઓ સામે આરોપ નક્કી કર્યો હતો.હરિ સિંહ, સુરજિત સિંહ અને દલીપ સિંહ જેવા અન્ય સહ-આરોપીઓ સામે પૂરક આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.૧૧/૧૨/૨૦૧૮ પર રાજેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ બીજી પૂરક આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવી હતી.મુખ્ય આરોપી નરેન્દ્ર સિંહ સામે ૨૩/૦૪/૨૦૧૮ પર ત્રીજી પૂરક ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ આરિફ અને ભોજરાજ સિંહ દ્વારા જામીન અરજી નંબર ૨૫૦/૨૦૧૮ અને ૨૫૧/૨૦૧૮ ધરાવતી જામીન અરજીઓ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેના તારીખ ૩૦/૦૪/૨૦૧૮ ના આદેશ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ વિવાદિત ચુકાદા અને

૧૭/૦૫/૨૦૧૯,૨૮/૦૫/૨૦૧૯ અને ૦૧/૦૬/૨૦૧૯ ના આદેશો દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે અનુક્રમે આરિફ, કમલેશ અને ભોજરાજ સિંહને જામીન પર મુક્ત કર્યા છે.

૪. સીકર, રાજસ્થાનના લક્ષમણગઢ પોલીસ સ્ટેશનમાં આઈ.પી.સી.ની કલમ ૧૪૭, ૧૪૮, ૩૪૧, ૩૨૩, ૩૦૭, ૪૨૭, ૩૦૨ અને કલમ ૧૪૯ હેઠળ નોંધાયેલી એફ.આઈ.આર. નંબર ૨૧૦/૨૦૧૭ ના સંબંધમાં આરોપીઓ – આરિફ, કમલેશ અને ભોજરાજ સિંહને જામીન પર મુક્ત કરવાના હાઈકોર્ટના વિવાદાસ્પદ આદેશોથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, મૂળ ફરિયાદી (જે મૃતકના ભાઈ છે) દ્વારા હાલની અપીલો દાખલ કરવામાં આવી છે.

૫. અમે અપીલકર્તા વતી વિદ્વાન વકીલ મિસ્ટર દેવેન્દ્ર સિંહ, આરોપી કમલેશ વતી વિદ્વાન વકીલ મિસ્ટર સુશીલ કે. ટેકરીવાલ, આરોપી આરિફ લોહાર અને ભોજરાજ સિંહ વતી વિદ્વાન વકીલ મિસ્ટર ઋષિ માતોલિયા અને રાજસ્થાન રાજ્ય વતી વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ ડોક્ટર મનીષ સિંઘવીને સાંભળ્યા છે.

૬. મૂળ ફરિયાદી/માહિતી આપનાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને મુક્ત/વિસ્તૃત

કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે-જામીન પર આરોપી.તે ભારપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને જામીન પર લંબાવતી વખતે ગુનાની નિર્દયતા અને ગંભીરતાને બિલકુલ ધ્યાનમાં લીધી નથી.

૬.૧ તે ભારપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉચ્ચ અદાલતે એ હકીકતને બિલકુલ ધ્યાનમાં લીધી નથી કે સુમેર સિંહની નિર્દયતાથી અને પૂર્વ-આયોજિત રીતે હત્યા કરવામાં આવી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે બિલકુલ નોંધ્યું નથી કે મૃતકના શરીર પર કુલ ૨૬ ઇજાઓ મળી આવી હતી અને મૃતક વિક્રમ સિંહના ઘાયલ ભાઈ પર ૧૧ ઇજાઓ મળી હતી જે ભોઠા અને તીક્ષ્ણ હથિયારોથી થઈ હતી.

૬.૨ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આરોપી અને વિદ્વાન સરકારી વકીલ વતી રજૂઆતોની નોંધ લેવા સિવાય, હાઈકોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે કોઈ કારણ સોંપવામાં આવ્યું નથી.

૬.૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આરોપીઓ વતી કરવામાં આવેલી દલીલો એવી હતી કે તેઓ છેલ્લા ૧.૫ વર્ષથી કરસ્ટડીમાં છે; આરોપીઓ પાસે લાઠીઓ હતી અને સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૧૬૧ હેઠળના સાક્ષીઓના નિવેદનોમાં કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિગત કૃત્ય દર્શાવવામાં આવ્યું નથી અને કુલ ૩૬

સાક્ષીઓની તપાસ કરવાની બાકી છે, જેમાં ઘણો સમય લાગવાની શક્યતા છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જે રીતે સુમેર સિંહની પૂર્વ આયોજિત રીતે હત્યા કરવામાં આવી હતી અને આરોપીએ મૃતક સુમેર સિંહની નિર્દયતાથી હત્યા કરી હતી, તે રીતે ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત ન કરવા જોઈએ.

૬.૪ મહિપાલ વિરુદ્ધ રાજેશ કુમાર @પોલિયા અને અન્ય; નીરૂ યાદવ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્યના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયો પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવે છે. ; ગુલાબરાવ બાબુરાવ દેવકર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને રમેશ ભવન રાઠોડ વિરુદ્ધ વિશનભાઈ હીરાભાઈ મકવાના મકવાના (કોલી) કેસમાં આ અદાલતનો તાજેતરનો નિર્ણય.

૭. રાજસ્થાન રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ ડૉક્ટર મનીષ સિંઘવીએ અપીલકર્તાને ટેકો આપ્યો છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉચ્ચ અદાલતે પ્રતિવાદીઓને-આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે જે રીતે સુમેર સિંહની નિર્દયતાથી હત્યા કરવામાં આવી હતી, તે પૂર્વ-આયોજિત હતી અને મૃતક સુમેર સિંહના મૃતદેહ પર ૨૬ ઈજાઓ મળી આવી હતી અને અગાઉ દુશ્મનાવટ હતી અને તેથી હેતુ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે.માત્ર એટલા માટે કે આરોપીઓ આશરે ૧ વર્ષ અને

૬ મહિના માટે કરટડીમાં છે, ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત ન કરવા જોઈએ.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત આદેશો પરથી એવું જોઈ શકાય છે કે આરોપી અને સરકારી વકીલ વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોની નોંધ સિવાય ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા કોઈ કારણ સોંપવામાં આવ્યું નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિવાદિત આદેશો પરથી પણ જોઈ શકાય છે કે ઉચ્ચ અદાલતે ગુનાની ગંભીરતા તરફ બિલકુલ ધ્યાન આપ્યું નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાઈકોર્ટે એ હકીકત પર પણ વિચાર કર્યો નથી કે આરોપીઓ પર આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૨ સાથે વંચાતી કલમ ૧૪૯ હેઠળના ગુનાઓ માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે એકવાર પ્રતિવાદી-આરોપીઓ ગેરકાયદે મંડળીના સભ્ય હોવાનું માલૂમ પડે અને તે તમામ ઘટના સમયે હાજર હોય અને તેમણે ગુનો કરવામાં ભાગ લીધો હોય, તો આઈ.પી.સી.ની કલમ ૧૪૯ ને ધ્યાનમાં લેતા આ તબક્કે વ્યક્તિગત ભૂમિકા પર વિચાર કરવાની જરૂર નથી.

૭.૧ રાજસ્થાન રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ ડૉ. સિંઘવી દ્વારા આગળ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે મહિપાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદા મુજબ જામીન આપવાના આદેશની ચોકસાઈનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અને જામીન રદ કરવા માટેની અરજીનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અપીલ અદાલતની સત્તા વચ્ચે તફાવત અને તફાવત છે.એવી રજૂઆત

કરવામાં આવે છે કે મહિપાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદા મુજબ જામીન આપવાના આદેશની ચોકસાઈની ચકાસણી એ આધાર પર કરવામાં આવે છે કે શું જામીન આપવામાં વિવેકબુદ્ધિનો અયોગ્ય અને મનસ્વી ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ.તેથી તે રજૂ કરવામાં આવે છે જ્યારે ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના વિવાદિત આદેશો અસ્પષ્ટ આદેશો હોય અને ઉચ્ચ ન્યાયાલયે જામીન માટેની અરજીઓ પર વિચાર કરતી વખતે સંબંધિત પરિબળો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લીધા ન હોય, ત્યારે આ રદ કરવા અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પ્રતિવાદીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના આદેશોને રદ કરવા માટે યોગ્ય કેસ છે.

૮. વર્તમાન અપીલોનો વિરોધ કરતી વખતે સંબંધિત આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં ઉચ્ચ અદાલતે પ્રતિવાદીઓને-જામીન પર આરોપીઓને વિસ્તૃત કરવા/મુક્ત કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.શ્રી ટેકરીવાલ, આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ-કમલેશે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત થયા પછી લગભગ ૨ વર્ષથી વધુ સમય વીતી ગયો છે અને તેઓ જામીન પર મુક્ત થયા પછી આરોપી દ્વારા સ્વતંત્રતાનો દુરુપયોગ કરવાનો અથવા જામીન આપવાની શરતોનું ઉલ્લંઘન કરવાનો કોઈ આરોપ નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી આ અદાલતની દખલગીરીની જરૂર

નથી.વધુમાં, આરોપીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ મિસ્ટર ટેકરીવાલ દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાઈકોર્ટે આરોપીઓ અને વિદ્વાન સરકારી વકીલ વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોની નોંધ લીધી છે અને ત્યારબાદ આરોપીઓ વતી કરવામાં આવેલી દલીલો પર વિચાર કર્યો છે કે – ચાર્જશીટ (આરોપનામું) દાખલ થઈ ગયું છે; આરોપ નક્કી થઈ ગયા છે; તેઓ એક વર્ષ અને ૩ મહિના/૬ મહિનાથી વધુ સમયથી કસ્ટડીમાં છે અને ૩૬ સાક્ષીઓમાંથી માત્ર ૩ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી છે; તેમજ અગાઉ જ્યારે હાઈકોર્ટે દ્વારા જામીન અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી ત્યારે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ નવેસરથી યોગ્ય અરજી કરવાની સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી હતી; તેથી સંબંધિત આરોપીઓ સામેના આક્ષેપોના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં લેતા, હાઈકોર્ટે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.એવી ભારપૂર્વક રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું છે કે આરોપી વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેવાનો અર્થ એ છે કે ઉચ્ચ અદાલતે રજૂઆતો સાથે સંમતિ આપી છે અને/અથવા આરોપી વતી રજૂઆતો સ્વીકારી છે અને ત્યારબાદ આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરી દીધા છે અને તેથી એવું કહી શકાય કે ઉચ્ચ અદાલતે આરોપી વતી દર્શાવેલ સંબંધિત સંજોગો પર પોતાનું મત લાગુ કર્યું છે.

૮.૧ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, વર્તમાન અપીલને નકારી કાઢવાની પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, ખાસ કરીને જ્યારે અન્ય આરોપીઓને, જેમ કે ઉચ્ચ

અદાલતે નોંધ્યું છે, જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

૯. પક્ષકારો માટે લાંબા સમય સુધી હાજર રહેલા વિદ્વાન સલાહકારને સાંભળ્યા.

૧૦. શરૂઆતમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે તમામ આરોપીઓ પર આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૭, ૧૪૮, ૩૪૧, ૩૨૩, ૩૦૭, ૪૨૭, ૩૦૨ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુનાઓ માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે. તેથી તમામ આરોપીઓ અપીલકર્તાના ભાઈ સુમેર સિંહની હત્યા અને એક વિક્રમ સિંહને ઘાયલ કરવાના આરોપ પર ઉપરોક્ત ગુનાઓ માટે સુનાવણીનો સામનો કરી રહ્યા છે. એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે રેકૉર્ડ પરના તબીબી પુરાવા અનુસાર મૃતક સુમેર સિંહ પર કુલ ૨૬ અને ઘાયલ વિક્રમ સિંહ પર ૧૧ ઈજાઓ મળી આવી હતી જે ભોઠા અને તીક્ષ્ણ હથિયારોથી થઈ હતી. ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર પ્રતિવાદીઓ- આરોપીઓ ગેરકાયદેસર મેળાવડાનો ભાગ હતા અને લાઠીઓ વહન કરતા તે બધાએ ખરેખર ગુનાઓમાં ભાગ લીધો હતો. આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાની ગંભીરતા હોવા છતાં અને જે રીતે ગુનો થયો હોવા છતાં, ગુનાની ગંભીરતા અને જે રીતે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના, વિવાદિત આદેશો દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કર્યા છે. જો આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના વિવાદિત આદેશો પર ધ્યાન આપવામાં આવે, તો આપણે જોઈએ છીએ કે આરોપી વતી રજૂઆતો/દલીલો

અને ત્યારબાદ જાણીતા સરકારી વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો સિવાય ઉચ્ચ અદાલતે વધુ કોઈ કારણ આપ્યા વિના આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કર્યા છે, ફક્ત અવલોકન કરીને કે "અરજદારના વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં રાખીને, હું બીજી જામીન અરજીને મંજૂરી આપવાનું યોગ્ય માનું છું". હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રતિવાદીઓને મુક્ત કરવાના આદેશો-આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૩ અને અન્ય ગુનાઓ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે ગંભીર કેસમાં આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના આદેશો વર્તમાન અપીલનો વિષય છે.

૧૧. સંબંધિત પક્ષો વતી કરવામાં આવેલી હરીફ રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેતા પહેલા, જામીન આપવા માટે વિવેકાધીન શક્તિનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો અને અપીલ અદાલતની ફરજ, ખાસ કરીને જ્યારે નીચેની અદાલતો દ્વારા જામીન નામંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય ત્યારે આ અદાલતના કેટલાક નિર્ણયોને સંદર્ભિત કરવા અને વિચારણા કરવી જરૂરી છે.

૧૧.૧ મહિપાલ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં જ્યાં ઉચ્ચ અદાલતે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ અને અન્ય ગુનાઓ હેઠળના ગુના માટે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કર્યા હતા, જેમાં આરોપીના વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી એકમાત્ર દલીલ નોંધવામાં આવી હતી અને વધુ રેકોર્ડિંગ કરવામાં આવ્યું હતું કે "કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને કેસની યોગ્યતા પર

અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યા વિના, આ અદાલત આરોપીઓને જામીન પર વિસ્તૃત કરવા/મુક્ત કરવા માટે યોગ્ય અને યોગ્ય માને છે".

હાઈકોર્ટ દ્વારા જામીન મંજૂર કરવાના આદેશને રદ કરતી વખતે, અમારામાંથી એક ન્યાયમૂર્તિ ડો. ડી. વાય. ચંદ્રચુડે ફકરા ૧૧ અને ૧૨માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"૧૧.અનિવાર્યપણે, આ અદાલતે વિશ્લેષણ કરવું જરૂરી છે કે શું જામીન આપવા માટે કલમ ૪૩૯ સીઆરપીસી દ્વારા આપવામાં આવેલી શક્તિનો માન્ય ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ.કલમ ૪૩૯ હેઠળ જામીન આપવાની સત્તા વ્યાપક છે.પરંતુ તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે જામીનની મંજૂરીમાં અદાલતની વિવેકાધીન શક્તિનો ઉપયોગ સામેલ હોવા છતાં, તેનો ઉપયોગ વિવેકપૂર્ણ રીતે થવો જોઈએ, અલબત્ત એક બાબત તરીકે નહીં.રામ ગોવિંદ ઉપાધ્યાય વિરુદ્ધ સુદર્શન સિંહ કેસમાં, આ અદાલતની બે ન્યાયાધીશોની બેન્ચ વતી બોલતા ન્યાયમૂર્તિ ઉમેશ બેનર્જીએ નીચેની શરતોમાં જામીન આપવાની સત્તાના ઉપયોગને માર્ગદર્શન આપતા પરિબળો નિર્ધારિત કર્યા હતા:

"૩.જામીનની મંજૂરી એ વિવેકાધીન આદેશ હોવા છતાં-જો કે, આવા વિવેકબુદ્ધિનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવાની જરૂર છે, અલબત્ત નહીં.કોઈ પણ નક્કર કારણ વગરના જામીનનો આદેશ ટકી શકતો નથી.જો કે, એ નોંધવાની જરૂર નથી કે જામીનની મંજૂરી અદાલત દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી બાબતની સંદર્ભિત હકીકતો પર આધારિત છે અને તથ્યો, જોકે, હંમેશા કેસ પ્રમાણે અલગ અલગ હોય છે.... જામીન મંજૂર કરવા માટે ગુનાની પ્રકૃતિ એ મૂળભૂત વિચારણાઓમાંની એક છે-ગુનો જેટલો વધુ ઘોર હોય છે, તેટલો જ જામીન નામંજૂર થવાની સંભાવના વધારે હોય છે, જોકે, તે મામલાના તથ્યાત્મક મેટ્રિક્સ પર આધાર રાખે છે.

૪. ઉપરોક્ત ઉપરાંત, અમુક અન્ય જે સંબંધિત વિચારણાઓ હોવાનું માનવામાં આવે છે તે પણ આ તબક્કે નોંધવામાં આવી શકે છે, જો કે, તે માત્ર દૃષ્ટાંતરૂપ છે અને સંપૂર્ણ નથી, ન તો કોઈ હોઈ શકે છે.વિચારણાઓ છે:

(ક) જામીન આપતી વખતે અદાલતે માત્ર આરોપોની પ્રકૃતિને જ નહીં, પરંતુ સજાની ગંભીરતાને પણ ધ્યાનમાં રાખવી પડશે, જો આરોપમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને આરોપોના સમર્થનમાં પુરાવાની પ્રકૃતિ હોય.

(બી) સાક્ષીઓ સાથે ચેડા થવાની વાજબી આશંકાઓ અથવા ફરિયાદી માટે ખતરો હોવાની આશંકા પણ જામીન આપવાની બાબતમાં અદાલત સાથે તોલવું જોઈએ.

(સી) જ્યારે આરોપીના અપરાધને વાજબી શંકાની બહાર સ્થાપિત કરતા સંપૂર્ણ પુરાવા હોવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી, પરંતુ આરોપના સમર્થનમાં અદાલતને હંમેશા પ્રથમ દષ્ટિએ સંતોષ હોવો જોઈએ.

(ડી) કાર્યવાહીમાં તુરુછતાને હંમેશા ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ અને જામીન મંજૂર કરવાની બાબતમાં માત્ર પ્રામાણિકતાના તત્વને જ ધ્યાનમાં લેવું પડશે, અને કાર્યવાહીની વાસ્તવિકતા અંગે કોઈ શંકા હોય તો, સામાન્ય ઘટનાઓમાં, આરોપી જામીનનો આદેશ મેળવવા માટે હકદાર છે.

૧૨. જામીન આપવા માટે કેસ યોગ્ય છે કે નહીં તે નક્કી કરવામાં સંખ્યાબંધ પરિબલોનું સંતુલન સામેલ છે, જેમાં ગુનાની પ્રકૃતિ, સજાની તીવ્રતા અને આરોપીની સંડોવણીનો પ્રથમ દ્રષ્ટિકોણ મહત્વપૂર્ણ છે. જામીનની મંજૂરી અથવા અસ્વીકાર માટેની અરજીનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે અદાલતો માટે કોઈ સ્ટ્રેઈટફોર્વર્ડ ફોર્મ્યુલા અસ્તિત્વમાં નથી. કેસ જામીન આપવા માટે યોગ્ય છે કે કેમ તે આકારણીના તબક્કે, કોર્ટે આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાને વાજબી શંકાની બહાર સ્થાપિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું વિગતવાર વિશ્લેષણ કરવાની જરૂર

નથી.તે સુનાવણીનો વિષય છે.જો કે, કોર્ટે તપાસ કરવી જરૂરી છે કે આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાનું માનવા માટે પ્રથમ દષ્ટિએ અથવા વાજબી આધાર છે કે કેમ અને તેમાં સામેલ વિચારણાઓના સંતુલન પર, આરોપીની સતત કસ્ટડી ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલીના હેતુને ટેકો આપે છે.જ્યાં નીચલી અદાલત દ્વારા જામીન મંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં અપીલ અદાલત દખલ કરવામાં ધીમી હોવી જોઈએ અને જામીન રદ કરવાની સત્તાના ઉપયોગ માટે નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો દ્વારા માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ.

૧૧.૨ હાઈકોર્ટ દ્વારા જામીન મંજૂર કરવાના આદેશની ચોકસાઈનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે તે માર્ગદર્શિકા.આ અદાલતે ખાસ નિરીક્ષણ કર્યું હતું અને ચુકાદો આપ્યો હતો કે સામાન્ય રીતે આ અદાલત ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા આરોપીઓને જામીન આપવા અથવા નકારી કાઢવાના આદેશમાં દખલ કરતી નથી.જો કે, જો જામીન આપવા માટે ઉચ્ચ અદાલતની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ યોગ્ય મનની અરજી વિના અથવા આ અદાલતના નિર્દેશોનું ઉદ્ધંધન કરીને કરવામાં આવ્યો હોય, તો જામીન આપતો આવો આદેશ રદબાતલ થવા પાત્ર છે.આ અદાલતે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે જામીન આપવાના આદેશની ચોકસાઈનું મૂલ્યાંકન કરવાની અપીલ અદાલતની સત્તા જામીન રદ કરવાની અરજીના મૂલ્યાંકનથી અલગ છે.વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે

જામીન મંજૂર કરવાના આદેશની ચોકસાઈની ચકાસણી એ વાત પર કરવામાં આવે છે કે જામીન મંજૂર કરવામાં વિવેકબુદ્ધિનો યોગ્ય કે મનસ્વી ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ.વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવે છે કે પરીક્ષણ એ છે કે શું જામીન આપવાનો આદેશ વિકૃત, ગેરકાયદેસર અથવા અન્યાયી છે.ત્યારબાદ આ અદાલતે જામીન રદ કરવાની અરજી અને ફરરા ૧૩,૧૪,૧૬ અને ૧૭ માં જામીન આપતા અપીલ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને પડકારતી આ અદાલત સમક્ષ અપીલ વચ્ચેના તફાવત અને તફાવતને નીચે મુજબ ધ્યાનમાં લીધો:

"૧૩.હાઈકોર્ટ દ્વારા જામીન મંજૂર કરવાના આદેશની ચોકસાઈનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આ કોર્ટને માર્ગદર્શન આપતા સિદ્ધાંતો આ કોર્ટ દ્વારા પ્રશાંત કુમાર સરકાર વિરુદ્ધ આશિષ ચેટર્જી કેસમાં સંક્ષિપ્તમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.તે કેસમાં આરોપી દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે સુનાવણીનો સામનો કરી રહ્યો હતો.આરોપીઓએ દાખલ કરેલી કેટલીક જામીન અરજીઓને એડિશનલ ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે બદલામાં આરોપી દ્વારા દાખલ કરાયેલી જામીન અરજીને મંજૂરી આપી હતી.ઉચ્ચ ન્યાયાલયના આદેશને રદ કરતાં, ન્યાયમૂર્તિ ડી. કે. જૈને આ અદાલતની બે ન્યાયાધીશોની બેન્ચ વતી બોલતા કહ્યું:

"૯.... આ સામાન્ય બાબત છે કે આ અદાલત, સામાન્ય રીતે, ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા આરોપીઓને જામીન આપવા અથવા નકારી કાઢવાના આદેશમાં દખલ કરતી નથી.જો કે, આ મુદ્દા પર આ અદાલતના ઘણા નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનું પાલન કરીને વિવેકપૂર્ણ, સાવધાનીપૂર્વક અને કડક રીતે તેની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો તે ઉચ્ચ અદાલત પર સમાન રીતે ફરજ છે.તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે, અન્ય સંજોગો વચ્ચે, જામીન માટેની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાના પરિબલો છે:

- (૧) આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાનું માનવા માટે કોઈ પ્રથમ દષ્ટિએ અથવા વાજબી આધાર છે કે કેમ;
- (૨) આરોપની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતા;
- (૩) દોષિત ઠેરવવાની સ્થિતિમાં સજાની તીવ્રતા;
- (૪) જો જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે તો આરોપી નાસી છૂટવાનું અથવા ભાગી જવાનું જોખમ;
- (૫) આરોપીનું ચારિત્ર્ય, વર્તન, સાધન, પદ અને સ્થિતિ;
- (૬) ગુનાનું પુનરાવર્તન થવાની સંભાવના;

(૭) સાક્ષીઓ પ્રભાવિત થવાની વાજબી આશંકા; અને

(૮) અલબત્ત, જામીન આપીને ન્યાયને નિષ્ફળ બનાવવાનું જોખમ.

૧૦. તે સ્પષ્ટ છે કે જો ઉચ્ચ અદાલત આ સંબંધિત વિચારણાઓ માટે જાહેરાત નહીં કરે અને યાંત્રિક રીતે જામીન મંજૂર કરે, તો ઉપરોક્ત આદેશ વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ ન કરવાના દોષ થી પીડાય છે, જે તેને ગેરકાયદેસર બનાવે છે.

૧૪. આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાની જોગવાઈ વ્યક્તિની સ્વતંત્રતાને સ્પર્શે છે. આ જ કારણ છે કે આ અદાલત સામાન્ય રીતે હાઈકોર્ટના જામીન આપવાના આદેશમાં દખલ કરતી નથી. જો કે, જો જામીન આપવા માટે ઉચ્ચ અદાલતની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ યોગ્ય મનની અરજી વિના અથવા આ અદાલતના નિર્દેશોનું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવ્યો હોય, તો જામીન આપતો આવો આદેશ રદબાતલ થવા પાત્ર છે. અદાલતે અન્ય બાબતોની સાથે, પ્રથમ દૃષ્ટિએ એવો મત દર્શાવવો જરૂરી છે કે આરોપીએ ગુનો કર્યો હતો, ગુનાની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતા અને આરોપી દ્વારા કોઈપણ રીતે સુનાવણીની કાર્યવાહીમાં અવરોધ ઊભો કરવાની અથવા ન્યાયના માર્ગને ટાળવાની સંભાવના. જામીન પર મુક્ત થવાની જોગવાઈ ન્યાયના વહીવટમાં જાહેર

હિત અને કેસના ચુકાદા સુધી વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાના રક્ષણ વચ્ચે યોગ્ય સંતુલન ખેંચે છે.જો કે, જામીનની મંજૂરી કાયદાની મર્યાદામાં અને આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત શરતોનું પાલન કરીને સુરક્ષિત કરવાની છે.આ જ કારણ છે કે અદાલતે કેસ-બાય-કેસ આધારે જામીન આપવા માટે વિવેકાધીન સત્તાના ઉપયોગને માર્ગદર્શન આપતા અસંખ્ય પરિબલોને સંતુલિત કરવા જોઈએ.આ નિર્ધારણમાં અંતર્ગત એ છે કે, રેકૉર્ડના વિશ્લેષણ પર, એવું લાગે છે કે આરોપીએ ગુનો કર્યો હતો એવું માનવા માટે પ્રથમ દૃષ્ટિએ અથવા વાજબી કારણ છે કે કેમ.નિર્ણાયક તારણ પર આવવા માટે અદાલત માટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓની વિગતવાર તપાસ કરવી આ તબક્કે સુસંગત નથી.

૧૬. જામીન આપવાના આદેશની ચોકસાઈનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અપીલ અદાલતની સત્તાને માર્ગદર્શન આપતી વિચારણાઓ જામીન રદ કરવાની અરજીના મૂલ્યાંકનથી અલગ પાયા પર ઊભી થાય છે.જામીન મંજૂર કરવાના આદેશની ચોકસાઈની ચકાસણી એ વાત પર કરવામાં આવે છે કે જામીન મંજૂર કરવામાં વિવેકબુદ્ધિનો અયોગ્ય અથવા મનસ્વી ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ.પરીક્ષણ એ છે કે શું જામીન આપવાનો આદેશ વિકૃત, ગેરકાયદેસર અથવા અન્યાયી છે.બીજી બાજુ, જામીન રદ કરવાની અરજીની તપાસ સામાન્ય રીતે જે વ્યક્તિને જામીન આપવામાં

આવ્યા હોય તે વ્યક્તિ દ્વારા સુપરવેનિંગ સંજોગો અથવા જામીનની શરતોના ઉલ્લંઘનના અસ્તિત્વના આધારે કરવામાં આવે છે.નીરૂ યાદવ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય કેસમાં, આરોપીઓને હાઈકોર્ટ દ્વારા જામીન આપવામાં આવ્યા હતા.હાઈકોર્ટના આદેશ સામે અપીલમાં, આ કોર્ટની બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે જામીન મંજૂર કરવા માટે માર્ગદર્શન આપતા સિદ્ધાંતો પર પૂર્વવર્તી સર્વેક્ષણ કર્યું હતું.દીપક મિશ્રા, ન્યાયમૂર્તિ.

"૧૨.... કાયદામાં સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે આરોપીએ પોતાની સાથે ગેરવર્તન કર્યું હોવાના કારણે અથવા આવા રદ કરવાની બાંધધરી આપતા કેટલાક સુપરવેનિંગ સંજોગો થયા હોવાના કારણે જામીન મંજૂર થયા પછી તેને રદ કરવું એ જામીન આપવાના આદેશ કરતાં સંપૂર્ણપણે અલગ વિભાગમાં છે જે અન્યાયી, ગેરકાયદેસર અને વિકૃત છે.જો કોઈ કેસમાં, જામીન માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ તેવા સંબંધિત પરિબલોની નોંધ લેવામાં આવી નથી, અથવા જામીન અપ્રસ્તુત વિચારણાઓ પર આધારિત છે, તો નિર્વિવાદપણે સર્વોચ્ચ અદાલત આવા જામીન આપવાના આદેશને રદ કરી શકે છે.આવો કેસ એક અલગ શ્રેણીનો છે અને એક અલગ ક્ષેત્રમાં છે.સેકન્ડ નેચરના કેસ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, કોર્ટ આરોપી દ્વારા શરતોના ઉલ્લંઘન અથવા ત્યારબાદ થયેલા સુપરવેનિંગ સંજોગો પર ધ્યાન

આપતી નથી.તેનાથી વિપરીત, તે અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની વાજબીતા અને મજબૂતીની તપાસ કરે છે.

૧૭. જ્યાં જમીન માટેની અરજી પર વિચારણા કરતી અદાલત સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ જાય છે, ત્યાં અપીલ અદાલત જમીન આપવાના આદેશને વાજબી રીતે રદ કરી શકે છે.આમ અપીલ અદાલતે વિચારણા કરવી જરૂરી છે કે શું જમીન આપવાનો આદેશ વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ ન કરવાના દોષ થી પીડાય છે કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના પ્રાથમિક દ્રષ્ટિકોણથી જન્મ્યો નથી.આમ આ અદાલત માટે એ મૂલ્યાંકન કરવું જરૂરી છે કે, પુરાવાઓના રેકૉર્ડના આધારે, આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાનું માનવા માટે પ્રથમ દષ્ટિએ અથવા વાજબી આધાર અસ્તિત્વમાં છે કે કેમ, ગુનાની ગંભીરતા અને સજાની ગંભીરતાને પણ ધ્યાનમાં રાખીને.વર્તમાન કેસમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ, જ્યાં સુધી તે સુસંગત છે ત્યાં સુધી વાંચે છે:

"૨.અરજદારના વકીલ રજૂ કરે છે કે અરજદારને આ બાબતમાં ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો છે.વકીલ વધુમાં રજૂ કરે છે કે, મૃતક તેની મોટરસાયકલ ચલાવી રહ્યો હતો, જે તીવ્ર વળાંક પર લપસી ગઈ હતી, જેના કારણે તેને શરીરના વિવિધ ભાગો પર ઈજાઓ થઈ હતી, જેમાં પૂર્વ-

શબપરીક્ષણ માથાની ઇજાઓ સામેલ હતી, જેના કારણે તેનું મૃત્યુ થયું હતું. વકીલ આગળ રજૂ કરે છે કે અદાલતમાં ચલણ પહેલેથી જ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે અને સુનાવણીના નિષ્કર્ષમાં લાંબો સમય લાગી શકે છે.

૩. જાણીતા સરકારી વકીલ અને ફરિયાદીના વકીલે જામીન અરજીનો વિરોધ કર્યો છે.

૪. અરજદારના વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં રાખીને અને કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને કેસની યોગ્યતાઓ પર અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યા વિના, આ અદાલત અરજદારને જામીન પર લંબાવવાનું ન્યાયી અને યોગ્ય માને છે.

ત્યારબાદ આ અદાલતે હાઈકોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના આદેશને રદ કર્યો હતો. આ તબક્કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે મહિપાલ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો જે આદેશ આ અદાલત દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો હતો તે નીચે મુજબ છે.

"૨. અરજદારના વકીલ રજૂ કરે છે કે અરજદારને આ બાબતમાં ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો છે. વકીલ વધુમાં રજૂ કરે છે કે, મૃતક તેની

મોટરસાયકલ ચલાવી રહ્યો હતો, જે તીવ્ર વળાંક પર લપસી ગઈ હતી, જેના કારણે તેને શરીરના વિવિધ ભાગો પર ઈજાઓ થઈ હતી, જેમાં પૂર્વ-શબપરીક્ષણ માથાની ઈજાઓ સામેલ હતી, જેના કારણે તેનું મૃત્યુ થયું હતું. વકીલ આગળ રજૂ કરે છે કે અદાલતમાં ચલણ પહેલેથી જ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે અને સુનાવણીના નિષ્કર્ષમાં લાંબો સમય લાગી શકે છે.

૩. જાણીતા સરકારી વકીલ અને ફરિયાદીના વકીલે જામીન અરજીનો વિરોધ કર્યો છે.

૪. અરજદારના વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં રાખીને અને કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને કેસની યોગ્યતાઓ પર અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યા વિના, આ અદાલત અરજદારને જામીન પર લંબાવવાનું ન્યાયી અને યોગ્ય માને છે.

આ અદાલતે એવું નિરીક્ષણ કરીને જામીન મંજૂર કરવાના આવા આદેશને નામંજૂર કર્યો હતો કે ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે ઉપલબ્ધ સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધી નથી. આ

અદાલતે વધુમાં એવું પણ નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે જામીન મંજૂર કરવા અથવા નકારી કાઢવાના આદેશ માટે ન્યાયિક શિસ્તની આ એક સારી કવાયત છે, જે તેની વિવેકાધીન શક્તિનો ઉપયોગ કરવા માટે અદાલત સાથે વજન ધરાવતા કારણોને રેકૉર્ડ કરે છે. ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા ફરાર ૨૩,૨૪ અને ૨૫માં પસાર કરાયેલા આદેશોને રદ કરતી વખતે આ અદાલતે કરેલા સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ છે:

"૨૩. આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે સંબંધિત સામગ્રી પર વિચાર ન કરવામાં ઉચ્ચ અદાલતે ભૂલ કરી છે. આરોપીઓને જામીન પર લંબાવવાનો હાઈકોર્ટનો આદેશ ખોટો છે અને તેને રદ કરી શકાય છે.

૨૪. વિદ્વાન સિંગલ જજનો ચુકાદો ભૂલમાં પડવાનું બીજું એક કારણ છે. જામીન મંજૂર કરવા અથવા નકારી કાઢવાના આદેશ માટે ન્યાયિક શિસ્તની આ એક સારી કવાયત છે, જેમાં અદાલત દ્વારા તેની વિવેકાધીન શક્તિનો ઉપયોગ કરવા માટેના કારણો નોંધવામાં આવે છે. વર્તમાન કેસમાં, ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા મૂલ્યાંકન અનિવાર્યપણે એક જ પેરામાં સમાયેલ છે જે વાંચે છે:

"જ.અરજદારના વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં રાખીને અને કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને કેસની યોગ્યતાઓ પર અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યા વિના, આ અદાલત અરજદારને જામીન પર લંબાવવાનું ન્યાયી અને યોગ્ય માને છે.

રપ. માત્ર "રેકૉર્ડનો અભ્યાસ કર્યા પછી"અને "કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર"રેકૉર્ડિંગ એ તર્કપૂર્ણ ન્યાયિક આદેશના હેતુને સમર્થન આપતું નથી.તે ખુદા ન્યાયનો મૂળભૂત આધાર છે, જેના માટે આપણી ન્યાયિક પ્રણાલી પ્રતિબદ્ધ છે, કે જે પરિબળો અસ્વીકાર અથવા જામીન મંજૂર કરવામાં ન્યાયાધીશના મનમાં ભાર મૂકે છે તે પસાર કરેલા આદેશમાં નોંધવામાં આવે છે.ખુદો ન્યાય એ ધારણા પર આધારિત છે કે ન્યાય માત્ર થવો જોઈએ નહીં, પરંતુ સ્પષ્ટપણે અને નિઃશંકપણે થવો જોઈએ.વાજબી નિર્ણયો આપવાની ન્યાયાધીશોની ફરજ આ પ્રતિબદ્ધતાના કેન્દ્રમાં છે.જામીન મંજૂર કરવાના પ્રશ્નો ફોજદારી કાર્યવાહીમાંથી પસાર થતી વ્યક્તિઓની સ્વતંત્રતા તેમજ ગુનાઓ કરનારાઓને ન્યાયમાં અવરોધ લાવવાની તક ન મળે તે સુનિશ્ચિત કરવામાં ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલીના હિતો બંને સાથે સંબંધિત છે.ન્યાયાધીશો એ સમજાવવા માટે બંધાયેલા છે કે તેઓ કયા આધારે નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છે.

આ અદાલત દ્વારા વધુમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં જામીન આપવાનો ઇનકાર અથવા જામીન આપવાનો આદેશ નિર્ણયના કારણો રજૂ કરતો નથી, ત્યાં મનની બિન-અરજીની ધારણા છે જેના માટે આ અદાલતના હસ્તક્ષેપની જરૂર પડી શકે છે. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં જામીન માટેની અગાઉની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી છે, ત્યાં જામીન શા માટે આપવા જોઈએ તે અંગે ચોક્કસ કારણો રજૂ કરવા માટે અપીલ અદાલત પર વધુ બોજ પડે છે.

૧૨. આ તબક્કે રમેશ ભવન રાઠોડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે. ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, આ અદાલતે રામ ગોવિંદ ઉપાધ્યાય (ઉપરોક્ત); પ્રશાંત કુમાર સરકાર (ઉપરોક્ત); ચમન લાલ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્યના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, જામીનની મંજૂરીને સંચાલિત કરતી વિચારણાઓ પર ખૂબ વિગતવાર વિચાર કર્યો હતો. ; અને સોનુ વિરુદ્ધ સોનુ યાદવમાં આ અદાલતનો નિર્ણય. જામીન આપવા પર આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને ધ્યાનમાં લીધા પછી, ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં, ફરરા ૨૦, ૨૧, ૩૬ અને ૩૭ માં તે નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવે છે અને ધારવામાં આવે છે:

"૨૦. મુકદ્દમાનું પહેલું પાસું જે ચહેરા પર તાકી રહે છે તે ગુનાની પ્રકૃતિ

અને ગંભીરતા માટે હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં એકમાત્ર ગેરહાજરી છે.૦૯/૦૫/૨૦૨૦ પર બનેલી આ ઘટનામાં પાંચ લોકોના મોત થયા હતા.ગુનાની પ્રકૃતિ એવી પરિસ્થિતિ છે જે જામીન આપવા પર મહત્વપૂર્ણ અસર કરે છે.ગુનાની ગંભીર પ્રકૃતિની કોઈ જાગૃતિ અથવા વિસ્તૃતતાની ગેરહાજરીમાં ઉચ્ચ અદાલતના આદેશો સ્પષ્ટ છે.પ્રતિકૂળતા એ છે કે હાઈકોર્ટ એક મહત્વપૂર્ણ સંજોગો પર વિચાર કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે જે જામીન આપવા જોઈએ કે કેમ તેની અસર કરે છે.રામ ગોવિંદ ઉપાધ્યાય વિરુદ્ધ સુદર્શન સિંહ કેસમાં આ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આપેલા ચુકાદામાં ગુનાની પ્રકૃતિને "મૂળભૂત વિચારણાઓમાંથી એક"તરીકે નોંધવામાં આવી હતી, જે જામીન આપવા અથવા નકારવા પર અસર કરે છે.જામીનની મંજૂરીને સંચાલિત કરતી વિચારણાઓને આ અદાલતના ચુકાદામાં સંપૂર્ણ પ્રકૃતિ અથવા પાત્રને જોડ્યા વિના સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હતી.આ નીચેના અર્કમાંથી બહાર આવે છે:

"૪.ઉપરોક્ત ઉપરાંત, અમુક અન્ય જે સંબંધિત વિચારણાઓ હોવાનું માનવામાં આવે છે તે પણ આ તબક્કે નોંધવામાં આવી શકે છે, જો કે, તે માત્ર દૃષ્ટાંતરૂપ છે અને સંપૂર્ણ નથી, ન તો કોઈ હોઈ શકે છે.વિચારણાઓ છે:

(એ) જામીન આપતી વખતે અદાલતે માત્ર આરોપોની પ્રકૃતિને જ નહીં, પરંતુ સજાની ગંભીરતાને પણ ધ્યાનમાં રાખવી પડશે, જો આરોપમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને આરોપોના સમર્થનમાં પુરાવાની પ્રકૃતિ હોય.

(બી) સાક્ષીઓ સાથે ચેડા થવાની વાજબી આશંકાઓ અથવા ફરિયાદી માટે ખતરો હોવાની આશંકા પણ જામીન આપવાની બાબતમાં અદાલત સાથે તોલવું જોઈએ.

(સી) જ્યારે આરોપીના અપરાધને વાજબી શંકાની બહાર સ્થાપિત કરતા સંપૂર્ણ પુરાવા હોવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી, પરંતુ આરોપના સમર્થનમાં અદાલતને હંમેશા પ્રથમ દૃષ્ટિએ સંતોષ હોવો જોઈએ.

(ડી) કાર્યવાહીમાં તુચ્છતાને હંમેશા ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ અને જામીન મંજૂર કરવાની બાબતમાં માત્ર પ્રામાણિકતાના તત્વને જ ધ્યાનમાં લેવું પડશે, અને કાર્યવાહીની વાસ્તવિકતા અંગે કોઈ શંકા હોય તો, સામાન્ય ઘટનાઓમાં, આરોપી જામીનનો આદેશ મેળવવા માટે હકદાર છે.

૨૧. આ અદાલતે જામીન આપવાના આદેશને નીચેની શરતોમાં ઉલટાવી

દેવાનું ધોરણ નક્કી કર્યું:

"૩.જામીનની મંજૂરી એ વિવેકાધીન આદેશ હોવા છતાં-જો કે, આવા વિવેકબુદ્ધિનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવાની જરૂર છે અને અલબત્ત બાબત તરીકે નહીં.કોઈ પણ નક્કર કારણ વગરના જામીન માટેના આદેશને ટકાવી ન શકાય.

૩૬. સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૪૩૯ હેઠળ જામીનની મંજૂરી એ ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિ સાથે સંકળાયેલી બાબત છે.જામીન આપવા અથવા નકારવામાં ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિ-અન્ય કોઈપણ વિવેકબુદ્ધિના કિસ્સામાં જે ન્યાયિક સંસ્થા તરીકે અદાલતમાં નિહિત છે-તે અસંરચિત નથી.કારણો નોંધવાની ફરજ એ એક નોંધપાત્ર રક્ષણ છે જે સુનિશ્ચિત કરે છે કે અદાલતને સોંપવામાં આવેલી વિવેકબુદ્ધિનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે.ન્યાયિક આદેશમાં કારણોની નોંધણી એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે આદેશ અંતર્ગત વિચાર પ્રક્રિયા તપાસને આધિન છે અને તે તર્ક અને ન્યાયના ઉદ્દેશ્ય ધોરણોને પૂર્ણ કરે છે.ચમન લાલ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય કેસમાં આ અદાલતે સમાન રીતે ચુકાદો આપ્યો છે કે ઉચ્ચ અદાલતનો આદેશ જેમાં પ્રથમ દૃષ્ટિએ જામીન આપવાના તારણ માટેના કારણો ન હોય તે મનની અરજી ન કરવા માટે અલગ રાખવામાં આવે છે.આ અદાલતે

અવલોકન કર્યું:

"૮.સરસરી અવલોકન પર પણ ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ મનની સંપૂર્ણ બિન-અરજ દર્શાવે છે.જોકે જામીન અરજીઓ પર આદેશો પસાર કરતી વખતે અદાલત દ્વારા પુરાવાની વિગતવાર તપાસ અને કેસની ગુણવત્તાના વિસ્તૃત દસ્તાવેજો ટાળવા જોઈએ.તેમ છતાં જામીન અરજી સાથે કામ કરતી અદાલતને સંતોષ થવો જોઈએ કે શું પ્રથમ દૃષ્ટિએ કેસ છે કે કેમ, પરંતુ કેસની ગુણવત્તાની સંપૂર્ણ તપાસ જરૂરી નથી.જામીન માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી અદાલતે તેની વિવેકબુદ્ધિનો વિવેકપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે, અલબત્ત બાબત તરીકે નહીં.

૯. આદેશમાં સૂચવવાની જરૂર છે, પ્રથમ દૃષ્ટિએ તારણ કાઢે છે કે શા માટે જામીન આપવામાં આવી રહ્યા હતા, ખાસ કરીને જ્યાં આરોપી પર ગંભીર ગુનો કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૩૭. વિશાળ (એ-૬) ની જામીન માટેની અરજીનો જે રીતે નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો તેની અમારી અસ્વીકૃતિ નોંધવા માટે પણ અમે બંધાયેલા છીએ.ઉચ્ચ અદાલતે એમ કહીને જામીન આપવાના તેના

નિર્ણયને ટેકો આપવાની માંગ કરી હતી કે તેણે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનો અભ્યાસ કર્યો છે અને "પુરાવાઓની વિગતવાર ચર્ચા કર્યા વિના" જામીન આપી રહી છે.

(૧) કેસની હકીકતો;

(૨) આક્ષેપોની પ્રકૃતિ;

(૩) ગુનાઓની ગંભીરતા; અને

(૪) આરોપીની ભૂમિકા ".

૧૩. જામીન મંજૂર કરવા અંગેના ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને હાથ પર રહેલા કેસની હકીકતો પર લાગુ કરવો; હાઈકોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના વિવાદિત આદેશોને ટકાવી શકાતા નથી. આરોપીઓ, સરકારી વકીલ અને ફરિયાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનું વર્ણન કરવા સિવાય, હાઈકોર્ટ દ્વારા ન્યાયિક બુદ્ધિનો કોઈ સ્વતંત્ર ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી અને આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરતી વખતે હાઈકોર્ટ દ્વારા કોઈ પણ કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા નથી; તે પણ એવા કિસ્સામાં જ્યાં આરોપીઓ આઈ.પી.સી.ની કલમ ૩૦૨ અને ૩૦૭ સાથે વંચાતી કલમ ૧૪૯ હેઠળના ગુનાઓ અને ઉપર નિર્દિષ્ટ અન્ય ગુનાઓ

માટે આરોપોનો સામનો કરી રહ્યા છે, જેમાં એક વ્યક્તિની હત્યા કરવામાં આવી હતી અને અન્ય એક વ્યક્તિ – વિક્રમ સિંહ ગંભીર રીતે ઘાયલ થયો હતો.અહીં ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ, મૃતકને ૨૬ ઇજાઓ થઈ હતી અને ઘાયલોને ભોઠા અને તીક્ષ્ણ હથિયારોથી ૧૧ ઇજાઓ થઈ હતી.હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશમાં એક જ પેરા છે જે નીચે મુજબ છે:

"અરજદારના વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં લેતા, હું બીજી જામીન અરજીને મંજૂરી આપવી યોગ્ય માનું છું.

૧૩.૧ આવા આદેશને આ અદાલત દ્વારા વારંવાર નામંજૂર કરવામાં આવ્યો છે.હાઈકોર્ટે કેસની હકીકતો, આક્ષેપોની પ્રકૃતિ, ગુનાઓની ગંભીરતા અને આરોપીની ભૂમિકાને ધ્યાનમાં લીધી નથી.હકીકતમાં, સંજોગોની કોઈ ચર્ચા કે વિશ્લેષણ થતું નથી.

૧૩.૨ હાઈકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો "અરજદારના વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં રાખીને, હું બીજી જામીન અરજીને મંજૂરી આપવી યોગ્ય માનું છું"તે ન્યાયિક આદેશથી અપેક્ષિત પ્રકારના તર્કની રચના કરતું નથી.

૧૪. આરોપીઓ વતી રજૂઆત કે આરોપીઓ પર લાઠીઓથી સજ્જ હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો અને તેથી તેમને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા તે સંબંધિત છે, શરૂઆતમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે તમામ આરોપીઓ પર આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૯ સાથે વાંચી શકાય તેવાં દંડનીય ગુનાઓ માટે આરોપ મૂકવામાં આવે છે. આ તબક્કે, આરોપીઓની વ્યક્તિગત ભૂમિકાને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર નથી જ્યારે તેઓ પર ગેરકાયદેસર સભાનો ભાગ હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવે છે. મૃતકના શરીર પર ૨૬ ઈજાઓ મળી આવી હતી અને ઘાયલ વિક્રમ સિંહ પર ભોળા અને તીક્ષ્ણ હથિયારોથી ૧૧ ઈજાઓ થઈ હતી.તેથી, માત્ર એટલા માટે કે તેઓ લાઠીઓથી સજ્જ હતા, કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં તેમને જામીન પર મુક્ત કરવાનો આધાર ન હોઈ શકે, ખાસ કરીને જ્યારે તેમના પર આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૯ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુનાઓ તેમજ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૭ અને ૧૪૮ હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવે છે.

૧૫. હવે જ્યાં સુધી આરોપી વતી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આરોપીઓને વર્ષ ૨૦૧૯માં જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા છે અને અત્યાર સુધીમાં તેઓ જામીન પર મુક્ત થયા પછી લગભગ ૨ વર્ષથી વધુ સમય વીતી ગયો છે અને સ્વતંત્રતાના દુરુપયોગ અને/અથવા જામીન આપવાની શરતોનો

કોઈ ભંગ કર્યો હોવાના કોઈ આક્ષેપો નથી અને તેથી આ અદાલત હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કરી શકશે નહીં, ઉપરોક્ત બાબત સ્વીકારી શકાતી નથી.શરૂઆતમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે મે, ૨૦૧૮માં જામીન મંજૂર થયા પછી તરત જ, વર્તમાન અપીલ જુલાઈ, ૨૦૧૮માં એટલે કે ૨ મહિનાના સમયગાળાની અંદર દાખલ કરવામાં આવી છે અને આ અદાલતે પણ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૮માં વર્તમાન કાર્યવાહીમાં નોટિસ જારી કરી હતી.તેથી, હાઈકોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના વિવાદિત આદેશોને પડકારવામાં ફરિયાદી તરફથી કોઈ વિલંબ થતો નથી.અન્યથા પણ, મહિપાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અને રમેશ ભવન (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં પણ આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે તેમ, જામીન રદ કરવાની અરજી હાઈકોર્ટ/અપીલીય અદાલતે આરોપીઓને જામીન પર મુક્ત કરવાના આદેશને પડકારવા કરતાં અલગ આધાર પર છે.મહિપાલ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, આ અદાલતે નીરુ ચાદવ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લીધો અને ત્યારબાદ ફરરા ૧૬માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૧૬.જામીન આપવાના આદેશની ચોકસાઈનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અપીલ અદાલતની સત્તાને માર્ગદર્શન આપતી વિચારણાઓ જામીન રદ કરવાની અરજીના મૂલ્યાંકનથી અલગ પાયા પર ઊભી થાય છે.જામીન મંજૂર કરવાના આદેશની ચોકસાઈની ચકાસણી એ વાત પર કરવામાં આવે છે કે

જામીન મંજૂર કરવામાં વિવેકબુદ્ધિનો અયોગ્ય અથવા મનસ્વી ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ.પરીક્ષણ એ છે કે શું જામીન આપવાનો આદેશ વિકૃત, ગેરકાયદેસર અથવા અન્યાયી છે.બીજી બાજુ, જામીન રદ કરવાની અરજીની તપાસ સામાન્ય રીતે જે વ્યક્તિને જામીન આપવામાં આવ્યા હોય તે વ્યક્તિ દ્વારા સુપરવેનિંગ સંજોગો અથવા જામીનની શરતોના ઉલ્લંઘનના અસ્તિત્વના આધારે કરવામાં આવે છે.નીરૂ યાદવ વિરુદ્ધ ચુ. પી. રાજ્ય કેસમાં, આરોપીઓને હાઈકોર્ટ દ્વારા જામીન આપવામાં આવ્યા હતા.હાઈકોર્ટના આદેશ સામે અપીલમાં, આ કોર્ટની બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે જામીન મંજૂર કરવા માટે માર્ગદર્શન આપતા સિદ્ધાંતો પર પૂર્વવર્તી સર્વેક્ષણ કર્યું હતું.દીપક મિશ્રા, જસ્ટિસ.

"૧૨.... કાયદામાં સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે આરોપીએ પોતાની સાથે ગેરવર્તન કર્યું હોવાના કારણે અથવા આવા રદ કરવાની બાંધધરી આપતા કેટલાક સુપરવેનિંગ સંજોગો થયા હોવાના કારણે જામીન મંજૂર થયા પછી તેને રદ કરવું એ જામીન આપવાના આદેશ કરતાં સંપૂર્ણપણે અલગ વિભાગમાં છે જે અન્યાયી, ગેરકાયદેસર અને વિકૃત છે.જો કોઈ કેસમાં, જામીન માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ તેવા સંબંધિત પરિબલોની નોંધ લેવામાં આવી નથી, અથવા જામીન અપ્રસ્તુત વિચારણાઓ પર આધારિત છે, તો

નિર્વિવાદપણે સર્વોચ્ચ અદાલત આવા જામીન આપવાના આદેશને રદ કરી શકે છે.આવો કેસ એક અલગ શ્રેણીનો છે અને એક અલગ ક્ષેત્રમાં છે.સેકન્ડ નેચરના કેસ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, કોર્ટ આરોપી દ્વારા શરતોના ઉલ્લંઘન અથવા ત્યારબાદ થયેલા સુપરવેનિંગ સંજોગો પર ધ્યાન આપતી નથી.તેનાથી વિપરીત, તે અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની ન્યાયીતા અને મજબૂતીની તપાસ કરે છે.

૧૬. મહિપાલ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં આ અદાલતે નીચેની શરતોમાં આ અદાલત દ્વારા જામીન રદ કરવાને સંચાલિત કરતા ધોરણોની રૂપરેખા પણ આપી હતી:

"૧૭.જ્યાં જામીન માટેની અરજી પર વિચારણા કરતી અદાલત સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ જાય છે, ત્યાં અપીલ અદાલત જામીન આપવાના આદેશને વાજબી રીતે રદ કરી શકે છે.આમ અપીલ અદાલતે વિચારણા કરવી જરૂરી છે કે શું જામીન આપવાનો આદેશ મનની બિન-અરજીથી પીડાય છે કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના પ્રાથમિક દ્રષ્ટિકોણથી જન્મ્યો નથી.

૧૬.૧ આ અદાલતે પરવેઝ નૂરદીન લોખંડવાલા વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના તાજેતરના ચુકાદામાં પણ કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે.

૧૭. અમે ઉપર જે કારણો સૂચવ્યા છે અને જે રીતે ઉચ્ચ અદાલતે જામીન અરજીઓનો નિકાલ કર્યો છે, જેને નોંધપાત્ર રીતે એક ફકરાનો આદેશ કહી શકાય, અમારો અભિપ્રાય છે કે પ્રતિવાદીઓ-આરોપીઓને જામીન આપવાના આદેશો વિકૃતિથી પીડાય છે.પ્રતિવાદીઓને જામીન આપતા ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત આદેશો-આરોપી મહિપાલ (ઉપરોક્ત) , નીરુ ચાદવ (ઉપરોક્ત) ; ગુલાબરાવ બાબુરાવ દેવકર (ઉપરોક્ત) દ્વારા વિવિધ નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત અપીલ અદાલતની સત્તાઓના ઉપયોગ અને જામીન આપવા પર આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત પરીક્ષણમાં પાસ થતા નથી.તેથી, હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત આદેશો રદ કરવા અને રદ કરવાને પાત્ર છે.અમે તે મુજબ આ અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને હાઈકોર્ટના નીચેના આદેશોને રદ કરીએ છીએ:

અ.નં.	આરોપી	એસએલપી નંબર	હાઈકોર્ટના આદેશની તારીખ	જામીન અરજી નંબર

૧.	કમલેશ	૬૭૯૨/૨૦૧૯	૨૮/૦૫/૨૦૧૯	જામીન અરજી નંબર ૭૧૭૯/૨૦૧૯
૨.	આરિફ	૭૦૯૮/૨૦૧૯	૧૭/૦૫/૨૦૧૯	જામીન અરજી નંબર ૬૬૧૬/૨૦૧૯
૩.	ભોજરાજ સિંહ	૭૦૯૯/૨૦૧૯	૦૧/૦૬/૨૦૧૯	જામીન અરજી નંબર ૭૧૮૦/૨૦૧૯

તમામ આરોપીઓને તાત્કાલિક આત્મસમર્પણ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.આદેશનું તાત્કાલિક પાલન થાય તે માટે આદેશની નકલ સત્ર ન્યાયાધીશને મોકલવામાં આવશે.

બાકી અરજીઓ, જે કોઈ હોય તો, તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ:સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા

ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER:The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====